

Roomalainen filosofi Anicius Manlius Severinus Boethius eli vuosina 480-524 jkr.. Boethiuksen loisteliäs konsulinura kuningas Theodorikin valtakautena sai dramaattisen käänteeseen hänen jouduttua hallitsijan epäsuosion ja -luulojen kohteeksi. Boethius suljettiin tyrmään Paviassa (lähellä Milanoa), jossa hän ehti kirjoittaa *Philosophiae consolatio* (Filosofian lohdutus) nimisen, Rooman jälkeisen koko keskiajan ehkäpä kaikkein luetuimman jakommentoiduimman teoksen ennen brutaalaa teloitustaan vankeudessa.

Boethiusta, jolta filosofian lisäksi tunnetaan tutkielmia matematiikasta, logiikasta ja teologiasta ajokamm. käänsi monia Porphyrioksen ja Aristoteleen teoksia latinaksi, ollaan luonnehdittu viimeiseksi antiikin roomalaisiksi filosofiksi ja ensimmäiseksi skolastikoksi. "Filosofian lohdutus" vertautuu Platonin Sokrateen viimeistä elinpäivää kuvaavan *Faidon*-dialogin asetelmaan; Boethius kuvailee kirjans alussa itseään kuolemansellissään yksin jätettynä ja täydellisen toivottomuuden valtaamana. Kirjan edetessä hänen lohdutukseensa muodostuvat kuitenkin keskustelut rouva filosofian kanssa, joka saa Boethiuksen mm. vakuuttumaan näennäisen epäoikeuden mukaisuuden taustalla vallitsevasta suuremmasta mielekkyydestä. Teos sisältää myös pohdiskelua sattumasta, katselmuksesta, todellisesta onnesta, pahuuden ongelmasta sekä determinismin ja vapaan tahdon kysymyksestä. Koska "Filosofian lohdutus" on keskeisesti kreikkalais-roomalaisen filosofian traditioon kytkeytyvä teos, ollaan sitä usein tulkittu tällöin tapakristityksi katsotun

BOETHIUS: FILOSOFIAN LOHDUTUS / PHILOSOPHIAE CONSOLATIO

Boethiuksen todellisen vakaumuksen ilmentymänä. Näin ei välttämättä kuitenkaan ole, sillä Boethius liepee tehnyt (skolastiikasta tutun) tarkan erotuksen järjen (ratio) ja uskon (fides) välillä: tällöin hän olisi tietoisesti pitäytynyt filosofisessa *Consolatio*-teoksessaan kristillisistä teologisista aineksista.

Uuden ajan filosofian historiasta muistanemme John Locken empiristisesti tulkitseman lauseen "Nihil est in intellectu, quod non ante fuit in sensu" (mikään ei ole ymmärryksessä, mikä ei aikaisemmin ole ollut aistissa), johon G.W. Leibniz tahtoi lisättävän "nisi intellectus ipse" (päitsi ymmärrys itse). Seuraavan "Filosofian lohdutus"-teoksen viiden-estä kirjasta valitsemani ruomuotoisen tekstiotteen tematiikka muistuttaa jopa metaforiaan myöden hämmästyttävästi uuden ajan filosofian tuttu tieto-opillista kysymyksenasettelua. Vertailukelpoisina voidaankin tarkastella vaikkapa stoalaisten ja Locken tieto-teorioiden empiristisen perusasetelmaa ja toisaalta nähdä Boethiuksen esittämissä "mielen itsessään sisältämissä muodoissa" yhtymäkohtia rationalisti Leibniziin tai jopa kriittisen idealistin Immanuel Kantin transsendentaalifilosofiaan kokeumuksen apriorisista ehdoista.

Mikko Leinonen

V. KIRJA LIBER V

<p>Pylväikkö* toi kerran esiin kovin hämääriä miehiä, jotka havaintojen ja mielikuvien uskovat painautuvan mieliin kappaleista itsensä ulkopuolelta. Kuten erällä on toisinaan vinhalla piirtimellään tapanaan piirtotaulun laakealle pinnalle, joka on vielä vailla merkkejä painaen muovavilla kirjaimiaan.</p> <p>Mutta mikäli mieli voimiensa liikkeessä ei ratkaise mitään vaan lepää vain passiivisena vain esineiden merkeille alttiina ja peilin lailla heijastaa esineiden kuvajaisia, mistä on peräisin käsitys hengen kyvystä kaikkea tunnistaa?</p> <p>Mikä voima yksittäiset tarkastaa tai tietämänsä erittelee? Mikä jälleen kokoaa erittelemänsä ja valitsee taas toisen tien? Nyt kohottaa katseensa korkeimpaan, nyt laskeutuu kaikkein alimpaan, sitten itse itseensä palaten, totuudellako valheen taas kumoten?</p> <p>Tämä syy vaikuttavampi on paljonkin voimallisempi, kuin se, joka sallii vain merkkien painautua aineeseen.</p> <p>Käy kuitenkin edellä elvyttävä hengen voimia kiihdyttävä eloisassa ruumiissa tuntemus.</p> <p>Kun valo silmiin kajastaa, tai ääni korvissa kumahtaa, silloin mielen virvoitettu voima kutsuu sisältämänsä hahmot samojen tuntemusten yhteyteen ja liittää ne merkkeihin ulkopuoleltaan ja kytkee mielikuvat sisäisiin muotoihinsa.</p>	<p>Quondam porticus attulit Obscuros nimium senes Qui sensus et imagines E corporibus extimis Credant mentibus imprimi, Ut quondam celeri stilo Mos est aequore paginae, Quae nullas habeat notas, Pressas figere litteras.</p> <p>Sed mens si propriis vigens Nihil motibus explicat, Sed tantum patiens iacet Notis subdita corporum Cassaque in speculi vicem Rerum reddit imagines, Unde haec sic animis viget Cernens omnia notio?</p> <p>Quae vis singula perspiciet Aut quae cognita dividit? Quae divisa recolligit Alternumque legens iter Nunc summis caput inserit, Nunc decedit in infima, Tum sese referens sibi Veris falsa redarguit?</p> <p>Haec est efficiens magis Longe causa potentior Quam quae materiae modo Impressas patitur notas.</p> <p>Praecedat tamen excitans Ac vires animi movens Vivo in corpore passio.</p> <p>Cum vel lux oculos ferit Vel vox auribus instrepat, Tum mentis vigor excitus Quas intus species tenet Ad motus similes vocans Notis applicat exteris Introrsumque reconditis Formis miscet imagines.</p>
---	---

*Pylväikkö viittaa Ateenan kirjajaan pylväikköön (stoa poikilē), jota stoalaisen koulukunnan perustaja Zenon käytti opetustilanaan.